



Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

GREKLAND – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 15 maj 2021

I. SAMMANFATTNING

Grekland är en parlamentarisk demokrati med fria och regelbundna val. Respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är överlag god.

Såväl den långvariga ekonomiska krisen som efterföljande migrations- och flyktingkris har emellertid inneburit påfrestningar på samhället. En rad reformer genomförs för att ytterligare stärka rättsstaten och demokratin. Korruption förblir ett problem, men de senaste åren har det korruptionsbekämpande arbetet stärkts.

2019 ändrades immunitetsbestämmelserna för parlamentsledamöter liksom för tjänstgörande och före detta ministrar. Ändringen innebar att det blev lättare att väcka åtal för exempelvis korruptionsbrott, men även för andra brott. I oktober 2020 åtalades flera tidigare parlamentsledamöter och medlemmar av det nynazistiska partiet *Gyllene gryning* för att ha drivit en kriminell organisation samt för delaktighet i flera mord och våldsdåd. Våldsamma attacker från grupper på höger och vänsterkanten mot exempelvis journalister, migranter, asylsökande och hbtqi-personer förekommer. Europarådet har upprepade gånger kritiserat situationen i häkten och fängelser.

Kvinnor har enligt lag samma rättsliga status som män, inklusive inom familjerätten, äganderätten och arbetsrätten. Trots detta förekommer diskriminering av kvinnor på flera plan då landet fortfarande präglas av

patriarkala strukturer. Grekland är det minst jämställda medlemslandet i EU enligt det europeiska jämställdhetsinstitutet EIGE. Kvinnor är underrepresenterade inom såväl politik som näringsliv. Ett uppmärksammat vittnesmål från OS-guldmedaljören Sofia Bekatorou ledde våren 2021 till ett försenat *Metoo*-uppvaknande med en våg av avslöjanden kring sexuellt ofredande och våldtäkter. Det politiska etablissemanget ställde sig snabbt bakom Bekatorou och uppmuntrade andra kvinnor att träda fram.

Hbtqi-personers rättigheter har stärkts de senaste åren genom ny lagstiftning, som bland annat erkänner samkönade partnerskap.

Flyktingströmmarna till Grekland har minskat drastiskt de senaste åren. Såväl internationella organisationer som civilsamhället fortsätter dock att rikta skarp kritik mot förhållandena i mottagningscentra och särskilda förvar för asylsökande, bland annat avseende säkerhet, rörelsefrihet, hälsa och sanitet. Branden i mottagningscentret Moria på Lesbos i september 2020 har föranlett EU att finansiera byggandet av nya mottagningscenter på de Egeiska öarna. Civilsammansorganisationer har riktat kritik mot att dessa center blir anläggningar där de asylsökandes rörelsefrihet inskränks. Grekiska myndigheter har försäkrat att så inte kommer att bli fallet.

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter och flera civilsammansorganisationer har uppmanat Greklands regering att upphöra med så kallade *push-backs* av migranter och flyktingar. Kritik har också riktats mot uppgifter om polisövervåld mot bland annat migranter, asylsökande och romer. Hösten 2020 väcktes åtal mot utländska hjälpporganisationer och individer för att ha underlättat irreguljär gränsöverträdelse från Turkiet.

Under coronapandemin genomfördes omfattande nedstängningar av samhället vilket periodvis påverkade rörelsefriheten och rätten till utbildning, inte minst för asylsökande barn. Regeringen har kritiserats för polisövervåld i samband med demonstrationer mot coronarestriktionerna, liksom för olika åtgärder med återverkningar på mediefriheten.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Grundlagen föreskriver ett oberoende domstolsväsende. Det finns ingen särskild författningsdomstol, utan alla grekiska domstolar har möjlighet att pröva lagars författningenslighet.

De senaste åren har Grekland genomfört en rad rättsliga reformer, bland annat i syfte att förbättra domstolarnas organisation och förvaltning, främja alternativa tvistlösningsmekanismer och digitalisera en byråkratisk administration. Enligt EU:s rättsstatsrapport för Grekland 2020 är resultatet av reformarbetet blandat och utmaningar kvarstår när det gäller rättsväsendets kvalitet och effektivitet, särskilt inom det civilrättsliga området.

Grekland rankas på plats 40 av 128 stater med ett värde på 0,61 i *World Justice Projects Rule of Law Index 2020*. Enligt *EU Justice Scoreboard 2020* befinner sig Grekland nära mitten av EU:s medlemsstater när det gäller allmänhetens och näringslivets förtroende för rättsväsendet.

Grekland har länge brottats med korruption. Skyddet för visselblåsare anses vara bristfälligt och lobbyverksamheten är i stora delar oreglerad. Enligt *Transparency Internationals Index* över upplevd korruption placerade sig Grekland på plats 59 av 180 granskade stater år 2020. Det korruptionsbekämpande arbetet har dock stärkts betydligt de senaste åren. En nationell åtgärdsplan mot korruption har upprättats, vars genomförande sedan 2019 övervakas av den nyinrättade nationella myndigheten för transparens. De senaste åren har Grekland även gjort en översyn av strafflagstiftningen för korruptionsbrott.

Även lagstiftningsarbetet har historiskt haft vissa brister, exempelvis vad gäller processen kring offentlig konsultation, men sedan en tid pågår ett arbete för effektivisering och standardisering.

Allmänheten har rätt att ta del av allmänna handlingar, med vissa undantag. Avslag på begäran att ta del av handling kan överklagas till förvaltningsdomstol eller till landets ombudsman för mänskliga rättigheter. Offentliga myndigheter är skyldiga att tillgängliggöra administrativa beslut på en särskild elektronisk plattform.

Rättssäkerhet

Grundlagen och annan lag innehåller rättssäkerhetsgarantier i form av rätten till en rättvis rättegång, rätten att informeras om anklagelser, samt rätten att anses oskyldig tills motsatsen har bevisats. Rättegångar är offentliga. Åtalade har rätt att konsultera juridiskt biträde och den som har begränsad ekonomi har rätt till kostnadsfri rättshjälp. Åtalade utländska medborgare har rätt till kostnadsfri tolk, men tillgången har kritiserats för att vara begränsad.

Domstolssystemet präglas generellt av långa handläggningstider, vilket i sin tur ofta leder till långa häktningstider. Handläggningstiderna är särskilt långa i civilmål.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

2019 ändrades immunitetsbestämmelserna för parlamentsledamöter liksom för tjänstgörande och före detta ministrar. Ändringen innebar att det blev lättare att väcka åtal för exempelvis korruptionsbrott, men även för andra brott. I oktober 2020 åtalades flera tidigare parlamentsledamöter och ett stort antal medlemmar av det nynazistiska partiet *Gyllene gryning* för att ha drivit en kriminell organisation och för delaktighet i flera mord och brutala attacker på enskilda.

Regeringen har under våren 2021 kritiserats av enskilda medborgare och av civilsamhället för polisiärt övervåld i samband med demonstrationer kopplade till coronapandemin. Poliser som anklagas för brutalitet i tjänsteutövningen utreds, åtalas och bestraffas i viss utsträckning. Utredningar kan vidtas såväl internt som under överinseende av åklagare och av Ombudsmannen för mänskliga rättigheter.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Grekland är en parlamentarisk demokrati. Makten delas mellan de lagstiftande, de verkställande och de dömande institutionerna. Regeringen är ansvarig inför parlamentet, som kan väcka misstroendeförklaring mot regeringen enligt ett särskilt förfarande. Val hålls vart fjärde år. Det senaste parlamentsvalet 2019 genomfördes enligt OSSE:s

valövervakningsmission fredligt och fritt. Den politiska pluralismen är stark och partierna har enligt *Freedom House* generellt sett lika förutsättningar.

Alla medborgare över 18 år får rösta och kandidera i val, förutom aktiva militärofficerare och personer dömda till livstids- eller icke tidsbestämda straff.

Presidenten utnämner premiärministern, som oftast är partiledare för det parti som fått flest röster i parlamentsvalet. Nuvarande premiärminister är Kyriakos Mitsotakis som vann det senaste valet i juli 2019 med sitt parti *Ny demokrati*. I januari 2020 valdes Katerina Sakellaropoulou till Greklands första kvinnliga president. Presidenten, vars roll i första hand är ceremoniell, utnämns av parlamentet för en femårsperiod.

Greklands kvoteringslag, som föreskriver att respektive kön ska representeras av minst 30 procent av kandidaterna på partiernas vallistor, efterföljs inte helt. Av dagens parlamentsledamöter är 22 procent kvinnor och i regeringen är motsvarande siffra 18 procent. Tre parlamentsledamöter tillhör den officiellt erkända muslimska minoriteten i Thrakien.

Det civila samhällets utrymme

Grundlagen fastställer föreningsfrihet. Ett särskilt rättsligt ramverk för civilsamhället saknas. Även om civilsamhället är svagare än i många andra europeiska länder tillåts civilsamhällesorganisationer generellt verka fritt.

Under år 2020 genomfördes en rad lagändringar som försvårade registreringen av civilsamhällsorganisationer som arbetar med migrations- och asylfrågor. I september samma år väcktes åtal mot 33 utländska civilsamhällsorganisationer och två individer för att ha underlättat irreguljär gränsöverträdelse av migranter från Turkiet.

Under det senaste året har demonstrationer ägt rum på flera universitet och studenter och akademiker fortsätter att utgöra starka samhällskritiska aktörer. Regeringens kontroversiella beslut att tillsätta särskilda ordningsvakter på universiteten har lett till ytterligare demonstrationer.

I samband med krisen mellan Grekland och Turkiet vid landgränsen i Evros under mars 2020 utsattes hjälparbetare och volontärer från internationella organisationer, däribland UNHCR, för våldsamma attacker av lokalinvånare. Även på Lesbos har civilsamhällsorganisationer vid olika tillfällen blivit attackerade av lokalbefolkning som motsatt sig deras arbete, vilket resulterat i att volontärer behövt evakueras till Athen.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjudet enligt grundlagen och andra lagar. Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr (CPT) uppger i en rapport från april 2020 att man vid sitt senaste landbesök i Grekland fått ta del av trovärdiga vittnesmål om övervåld från polisens sida, främst riktat mot romer, asylsökande och migranter. CPT uppmanade grekiska myndigheter att förbättra systemet för att utreda och åtala polisövervåld och att vidta åtgärder för att förändra kulturen och arbetssätten inom poliskåren, bland annat genom utbildning.

Förhållandena i grekiska fängelser är ofta undermåliga. I rapporten från 2020 pekar CPT på kvarvarande problem med överbeläggning på häkten och fängelser, omfattande våld mellan intagna, personalbrist och bristande tillgång till sjukvård. CPT menade också att förhållandena för frihetsberövade migranter och asylsökande i Evros regionen och på Samos var så bristfälliga att de skulle kunna anses som omänsklig och förnedrande behandling.

Grekland är såväl ett mottagarland som ett transitland för människohandel, både för sexuella ändamål och tvångsarbete. Kvinnliga asylsökande och migranter, samt ensamkommande minderåriga, anses särskilt sårbara. Kontoret för den nationella rapportören mot människohandel (ONRHT) ansvarar för koordinering och samordning av insatser på statlig nivå.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet enligt grundlagen.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Rörelsefrihet garanteras i lag och respekteras vanligtvis. Under coronapandemin infördes omfattande nedstängningar av samhället i syfte att begränsa smittspridningen vilket påverkade rörelsefriheten. Bland annat infördes reserestriktioner och obligatorisk rapportering via SMS vid förflyttning utanför hemmet.

I perioden mellan nedstängningarna upprätthöll myndigheterna restriktioner för tusentals asylsökande i mottagningscentra på öarna och på fastlandet. Civilsamhällsorganisationer har kritiserat Grekland och EU för att de nya mottagningscenter som byggs på öarna i Egeiska havet blir anläggningar där de asylsökandes rörelsefrihet inskränks. Grekiska myndigheter har försäkrat att så inte kommer att bli fallet.

Grekisk lag ger asylsökande rätt att röra sig fritt i landet, med vissa förbehåll. I praktiken begränsas rörelsefriheten systematiskt för asylsökande som anlant till någon av de Egeiska öarna. Detta då överenskommelsen mellan EU och Turkiet från 2016 om bland annat migration enbart omfattar återtagande av migranter från de Egeiska öarna och inte de som tagit sig vidare till fastlandet. En ny asyllag från januari 2020 anses av flera internationella organisationer, som *Human Rights Watch*, undergräva asylsökandes tillgång till skydd och öka risken för deportering och långa perioder i förvar.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Pressfrihet och yttrandefrihet garanteras i grundlagen och respekteras generellt. Enligt EU:s rättsstatsrapport för Grekland 2020 har landets medier påverkats negativt av den ekonomiska krisen som inleddes 2009, och enligt Reportrar utan gränser har pressfriheten i Grekland försvagats ytterligare under coronapandemin. Exempelvis ska undersökande och regeringskritisk media ha tilldelats en proportionellt sett mindre del av reklamintäkterna vid en informationskampanj om viruset. Vidare ska journalister ha behövt särskilda tillstånd för att besöka sjukhus och hälsoministeriet ska ha förbjudit vårdspersonal att tala med media. Medieutbudet speglar merparten av de politiska riktningarna i landet. Ägarkoncentration är dock hög, och inte alltid transparent, och det finns en tendens att anpassa det redaktionella innehållet efter ägarnas

partipolitiska lojaliteter. Grekland rankades på plats 70 av 180 granskade stater i *World Press Freedom Index* för 2021, fem platser sämre än föregående år.

Det förekommer att journalister utsätts för attacker och trakasserier. I juli 2020 skottsbadades journalisten Stefanos Chios utanför sitt hem. I april 2021 mördades den undersökande reportern Giorgos Karaivaz på öppen gata i Athen. Därutöver har flera journalister utsatts för våldsamma attacker, ofta i samband med mediabevakning av migrations- och flyktingfrågor. Det europeiska centret för press- och mediefrihet (ECPMF) menar att högerextremister utgör det största hotet mot journalister i Grekland.

Hets mot folkgrupp är kriminaliserat. Även hädelse är förbjudet enligt lag och kan ge fängelse. Grundlagen tillåter åklagare att konfiskera utgivna, och ännu inte utgivna, skrifter som anses kränka kristendomen eller annan känd religion. Förolämpning, ärekränkning och förtal kan leda till skadestånd eller fängelse.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfriheten skyddas i grundlagen. Demonstrationer är vanliga.

I juli och september 2020 genomfördes lagändringar som gjorde det enklare för myndigheterna att stoppa demonstrationer som inte anmälts på förhand av organisatören. Bland annat *Amnesty International* har kritiserat grekiska myndigheter för hårdför hantering av demonstranter under coronapandemin.

Religions- och övertygelsefrihet

Grundlagen garanterar religionsfrihet, vilket generellt respekteras, även om den grekisk-ortodoxa kyrkan har en särskild status som ”rådande religion”. 98 procent av befolkningen uppskattas vara grekisk-ortodox, 1,3 procent är muslimer och 0,7 procent tillhör övriga trosåskådningar.

I Thrakien finns särskilda, av staten erkända, shariadomstolar som kan döma efter sharialag i familjerättsliga mål. Sedan 2018 har civila domstolar

dock fått prioritet framför shariadomstolar i familjerättsliga frågor, och shariadomstolar får enbart hantera ärenden efter alla parter medgivande.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Grekland har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner. Diskriminering i arbetslivet är förbjudet enligt lag, men förekommer, inte minst av kvinnor, unga och romer. Kvinnor förvärvsarbetar i betydligt lägre omfattning än män, och till lägre löner.

Lagen ger arbetstagare rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar. Lagen garanterar också rätten att strejka, med undantag för militärer och polis. Ungefär en fjärdedel av arbetskraften är fackligt ansluten. Anslutningsgraden är betydligt högre bland offentliganställda än bland privatanställda. *International Trade Union Confederation (ITUC)* gav Grekland betyget 5 (inga garanterade rättigheter) i sin senaste mätning. År 2019 uttryckte ITUC och *General Confederation of Greek Workers (GSEE)* stor oro över en våldskampanj som medlemmar av en rörelse inom den autonoma vänstern riktat mot deras verksamhet.

Den långa ekonomiska krisen som inleddes 2009 medförde ökad fattigdom och socialt utanförskap. Ett nytt garantiprogram för minimilöner har förbättrat situationen något för de fattigaste, men finansieringen av programmet förblir osäker. Arbetslösheten uppgår till 17 procent. Unga är till stora delar exkluderade från arbetsmarknaden med en arbetslöshet på 35 procent. Andelen unga som arbetar, studerar eller deltar i någon form av yrkesutbildning, tillhör de lägsta inom EU.

Byråkrati och omodern lagstiftning har länge ansetts som hinder för att utveckla den grekiska arbetsmarknaden. 2021 presenterade regeringen ett förslag till ny arbetsmarknadslag, som bland annat innehåller förslag kring utökad flexibilitet i arbetstiden samt fackförbundens förmåner. Förslagen har kritiserats av opposition och fackförbund för att urholka arbetstagares rättigheter.

Kvinnor deltidssarbetar ofrivilligt i högre utsträckning än män och de ansvarar också för en betydligt större del av av det obetalda

hushållsarbetet, enligt det grekiska inrikesministeriets generalsekretariat för jämställdhet (Isotita). Anställningar för kvinnor inom den offentliga sektorn är tryggade även i samband med föräldraledighet, men inom den privata sektorn förekommer degraderingar och lönesänkningar, enligt *Sustainable Governance Indicators* (SGI). Grekland placerade sig på plats 98 i *The Global Gender Gap Index* från 2021 med en siffra på 68,9 procent.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Grekland har en av de högsta medellivslängderna i världen. År 2018 var medellivslängden enligt Världsbanken 81,8 för hela befolkningen, 84,4 år för kvinnor och 79,3 år för män. Mödradödligheten är tre per 100 000 födselar och barnadödligheten (antalet barn som dör innan de hunnit fylla fem år) är 3,3 per 1000 barn. Offentligt finansierad vård ska enligt lag vara tillgänglig för alla medborgare, och även för asylsökande, flyktingar och migranter.

Under coronapandemin har sjukvården blivit ytterst ansträngd. Redan före pandemin var sjukvården underfinansierad till följd av den ekonomiska krisen, vilket begränsat många människors tillgång till adekvat sjukvård. *Amnesty International* menar att åtstramningarna i samband med krisen har påverkat asylsökande, migranter och fattiga oproportionerligt mycket vad gäller rätten till hälsovård. *Human Rights Watch* menar att grekiska myndigheter redan före pandemin inte nådde upp till internationell standard vad gäller hälsa, näring och sovplatser för gravida migranter och nyblivna mödrar i samma grupp. *Läkare utan gränser* anser att den mentala ohälsan bland asylsökande i mottagningscentren på öarna är så utbredd och omfattande att situationen betecknas som akut.

Rätten till laglig och säker abort är lagstadgad upp till vecka tolv. Vid våldtäkt eller incest kan abort genomföras upp till vecka 19. Flickor under 18 år måste ha skriftligt intyg från vårdnadshavare för att genomföra abort. Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) har uttryckt oro över att antalet aborter ökat med 100,000 stycken årligen det senaste årtiondet, vilket gör Grekland till det land inom EU där flest aborter utförs. Begränsad sex- och

samlevnadsundervisning i skolan samt låg användningsgrad av kvalitativa preventivmedel anses bidragande. OHCHR lyfter även Greklands extremt höga nivå av planerade kejsarsnitt; den är numera världens högsta med 40 procent av alla födslar på statliga sjukhus och 65 procent på privata kliniker, långt över WHO:s rekommenderade nivå om 15 procent.

Rätten till utbildning

Offentliga skolor och universitet är kostnadsfria. Skolplikt råder sedan 2018 redan från fyra års ålder.

Läs- och skrivkunnigheten uppgick år 2018 till närmare 98 procent för medborgare över 15 år, enligt Världsbanken. Kvinnors läs- och skrivkunnighet är något lägre än mäns, 97,4 procent jämfört med männens 98,5 procent. Eleverna presterar under genomsnittet i OECD-länderna vad gäller matematik, språkförståelse och naturvetenskap i PISA-undersökningarna.

Enligt Eurostat tillhör Grekland de EU-länder som spenderar lägst andel av statsbudgeten på utbildning. Studier i privatskolor på kvällar och helger anses av många vara ett nödvändigt komplement till den allmänna skolan.

Under coronapandemin stängdes skolor för fysisk undervisning under långa perioder. Brist på utrustning och internetuppkoppling har gjort att alla barn inte haft förutsättningar att delta i distansundervisning online, vilket försvårat möjligheten till utbildning.

Bland annat *Rädda Barnen* har riktat hård kritik mot att asylsökande barn ofta saknar tillgång till utbildning, trots omfattande öronmärkt stöd från EU. Situationen uppges ha förvärrats ytterligare under coronapandemin. Enligt Greklands Ombudsman för barnets rättigheter fanns 10,400 asylsökande barn i Grekland under början av 2021, 86 procent av dessa gick inte i skolan.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Den ekonomiska krisen som inleddes 2009 medförde att många greker inte kunde försörja sig. I ett läge där landet åter började uppvisa tillväxt förvärrade coronapandemin återigen situationen, inte minst givet ekonomins kraftiga beroende av turism. EU:s

återhämtningsinstrument förutses bli ett viktigt verktyg för att modernisera landet och förbättra levnadsstandarden. I UNDP:s senaste index för mänsklig utveckling rankades Grekland på plats 32 av 189 granskade stater.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Kvinnor har enligt lag samma rättsliga status som män, inklusive inom familjerätten, äganderätten och arbetsrätten. Trots detta förekommer diskriminering av kvinnor på flera plan. Kvinnor är fortsatt underrepresenterade i parlamentet, i regeringen och i politiska församlingar på lokal nivå. Av dagens parlamentsledamöter är enbart 22 procent kvinnor och i regeringen är motsvarande siffra 18 procent. Under första kvartalet 2021 var endast 15,4 procent av styrelseledamöterna i grekiska privata och offentliga bolag kvinnor.

Samhället i stort präglas av patriarkala strukturer, vilket gör att kvinnans ställning ofta är underordnad mannens både offentligt och privat. Stereotypa föreställningar om könsroller är vanligt förekommande och djupt rotade. Enligt det europeiska jämställdhetsinstitutet EIGE:s *Gender Equality Index* för 2020 var Grekland det minst jämställda landet inom EU. Situationen för kvinnor som tillhör marginaliserade grupper, som romer och migranter, var värre än för den kvinnliga befolkningen i stort enligt OHCHR.

Fysiskt och sexuellt våld i hemmet faller inom allmän strafflagstiftning. Greklands nationella kommission för mänskliga rättigheter påtalar dock att få förövare åtalas och straffas. Coronapandemin, och de omfattande nedstängningarna av samhället, har lett till att våld i hemmet har ökat, enligt grekiska myndigheter. Enligt en undersökning som ministeriet för civilskydd lät göra hösten 2020 hade 30 procent av 750 tillfrågade kvinnor utsatts för våld under nedstängningen i mars 2020.

I juni 2019 ändrades strafflagen till att slå fast att sexuellt umgänge utan samtycke utgör våldtäkt. Ändringen välkomnades av bland andra OHCHR och det grekiska civilsamhället. I juni 2020 skärptes även straffen för sexuellt ofredande.

Organisationen *ActionAid* menar att 85 procent av kvinnorna i någon gång har utsatts för sexuellt ofredande. Metoo-rörelsen Grekland fick inget genomslag i landet när den startade 2017, men under våren 2021 har ett vittnesmål från seglaren, och OS-guldmedaljören, Sofia Bekatorou skapat en våg av avslöjanden kring sexuellt ofredande och våldtäkter. Det politiska etablissemanget, inklusive presidenten och premiärministern, ställde sig snabbt bakom Bekatorou och uppmuntrade andra kvinnor att träda fram.

Barnets rättigheter

Barnaga är förbjudet i lag. Sexuell exploatering av barn är förbjudet, inklusive på internet. Sexuellt umgänge med barn under 15 år är inte tillåtet. Åldersgränsen för giftemål är 18 år, men domstolar kan bevilja tillstånd för minderåriga att gifta sig om det finns särskild anledning.

Ett årtionde av ekonomiska svårigheter har, enligt Unicef, undergrävt det sociala systemets förmåga att fånga upp och stödja utsatta barn. 30,7 procent av landets barn ligger i riskzonen för fattigdom och socialt utanförskap. Ensamkommande minderåriga asylsökande har inte alltid omhändertagits som barn, utan placerats med vuxna asylsökande och därmed blivit särskilt sårbara för att utnyttjas sexuellt.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Grekland har inte ratificerat Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter eller den Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Enligt *Minority Rights Group International* saknar landet ett övergripande ramverk för att främja minoritetskulturer och minoritetsspråk.

Grekland erkänner individens rätt till självidentifikation. Vissa invånare identifierar sig som exempelvis romer, vlacher, etniska slav-makedonier, arvaniter, pomaker eller turkar. Däremot erkänns enbart den muslimska minoriteten i Thrakien, så som den definieras i Lausanne-fördraget från 1923, ett fredsavtal som i stort fastställde Turkiets gränser efter första världskriget, som minoritet. Trots lagstadgad föreningsfrihet och fällande domar i Europadomstolen har organisationer i Thrakien nekats att

registrera föreningsnamn som antyder förekomsten av en turkisk minoritet. Frågan är politiserad mellan Grekland och Turkiet.

Enligt människorättsorganisationer är romerna utsatta för diskriminering och stigmatisering samt har sämre tillgång till utbildning, arbete, hälsovård och bostäder än övriga befolkningen. Ett särskilt sekretariat för romers sociala inkludering har inrättats av regeringen och en handlingsplan har tagits fram.

Anmälningarna om hets mot folkgrupp och hatbrott riktade mot bland andra romer, asylsökande och migranter har ökat de senaste åren. Enligt *Racist Violence Recording Network* (RVRN) registrerades, trots coronapandemin, ett högre antal incidenter år 2020 än året före (107 jämfört med 100). Mörkertalet bedöms enligt organisationen vara högt.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Skyddet för hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter har stärkts avsevärt de senaste åren. En ny lag som möjliggör samkönade registrerade partnerskap trädde i kraft 2015. Att ingå äktenskap och adoptera är däremot fortfarande inte tillåtet för samkönade par. Sedan 2017 är det möjligt för ogifta personer över 15 år att korrigera sitt juridiska kön, till exempel i identitetshandling, utan att några medicinska åtgärder först måste vidtas.

Trakasserier, diskriminering och våld mot hbtqi-personer är fortfarande vanligt förekommande. Hbtqi-personer var under 2020 den näst mest angreppsutsatta gruppen enligt RVRN.

Enligt en jämförelse av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) från 2020 har Grekland den högsta andelen hbtqi-personer som anser sig vara diskriminerade när de söker ett arbete i EU (19 procent av de tillfrågade). Vidare uppgav 31 procent att de ansåg sig diskriminerade på arbetsplatsen, den näst högsta siffran i EU. Som kontrast tillhörde Grekland i samma undersökning en liten skara länder där tillfrågade hbtqi-personer, i större utsträckning än befolkningen i stort, uppgav sig vara nöjda med livet.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Under migrationskrisen 2015 blev Grekland en betydande inkörsport till EU för asylsökande och migranter. Majoriteten kom via Turkiet till de Egeiska öarna. Strömmarna avtog efter det gemensamma uttalandet av EU och Turkiet i mars 2016 och har under coronapandemin sjunkit drastiskt. Enligt UNHCR minskade antalet nyanlända med 83 procent under januari-april 2021 jämfört med samma period år 2020.

Uppskattningsvis 109,000 migranter och flyktingar befinner sig i Grekland, varav elva procent på öarna. Efter omfattande kritik mot situationen för asylsökande på öarna har Grekland det senaste året ökat förflyttningen från mottagningscentren på öarna till fastlandet.

Grekland har fått utstå skarp kritik av såväl FN och Europarådet som civilsamhällsorganisationer för förhållandena i de mottagningscenter och särskilda förvar där asylsökande hålls. Mottagningscentren har i många fall varit kraftigt överbefolkade, och många hjälporganisationer fortsätter att uppmärksamma undermåliga förhållanden avseende säkerhet, hälsa och sanitet. Kvinnor och flickor löper förhöjd risk att utsättas för sexuellt våld. I september 2020 förstörde en brand mottagningscentret Moria på Lesbos – det största av sitt slag inom EU – vilket lämnade 12,000 människor, varav 4,000 barn, utan boende eller i tillfälliga anläggningar. EU skapade en *task force* för att hantera byggandet av nya mottagningscenter på Lesbos och andra öar i det Egeiska havet.

I samband med att Turkiet i februari 2020 meddelade att man inte längre avsåg stoppa asylsökande och migranter som ville lämna landet försökte tiotusentals människor i mars 2020 korsa landgränsen vid Evros. Grekland svarade med att förstärka gränspoliserna i området. En man sköts till döds, men grekiska myndigheter förnekade inblandning. Som ett resultat av händelserna vid Evros suspenderade Grekland mottagandet av asylsökande under en månad, ett beslut som kritiserades av bland andra FN:s särskilde rapportör för migranternas mänskliga rättigheter. De som anlät till de grekiska öarna från Turkiet har sedan den 16 mars 2020 inte återförts enligt det gemensamma uttalandet av EU och Turkiet från mars 2016.

Trots förnekande från den grekiska regeringen har flera medier, civilsamhällesorganisationer och internationella organisationer under det senaste året rapporterat om så kallade *push-backs* vid landgränsen till Turkiet och i Egeiska havet. Tusentals människor ska ha utsatts för livsfara och tvingats att återvända till Turkiet utan att få möjlighet att registrera en asylansökan i Grekland, vilket skulle kunna utgöra kränkningar av asylrätten och principen om *non-refoulement*. Internationella organisationer, som UNHCR och IOM, har upprepade gånger fördömt användandet av så kallade *push-backs*. Den 3 maj 2021 skickade Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter ett brev till regeringen med uppmaningen att upphöra med så kallade *push-backs* av migranter och flyktingar.

Den grekiska staten har nära samarbeten med flera aktörer, inklusive UNHCR, IOM, Frontex och EU-kommissionen i migrationsarbetet. De grekiska civilsamhällesorganisationernas och enskilda människors insatser har fått stor nationell och internationell uppskattning för stödet till migranter.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen förbjuder diskriminering på grund av funktionsnedsättning och ger personer med funktionsnedsättning vissa rättigheter inom områden som utbildning, kommunikation och hjälp med transporter. Organisationer som arbetar med frågan rapporterar dock att förbud och förpliktelser inte alltid efterlevs. Till exempel är tillgängligheten till offentliga platser, byggnader och transportmedel eftersatt, trots att den är lagstadgad.

Genom ett regeringsdekret i juli 2020 etablerades tekniska riktlinjer som innebär att vissa förändringar behöver göras för att anpassa existerande byggnader till personer med funktionsnedsättning. I december 2020 presenterades även den första nationella åtgärdsplanen med tydliga mål kopplade till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Den nationella sammanslutningen för personer med funktionsnedsättning i Grekland (NCDP) kritiserade i maj 2020 myndigheterna för att ha misslyckats med att ge stöd åt personer med funktionsnedsättning under nedstängningen i samhället som följde coronapandemin.

VII. EXEMPEL PÅ SVENSKT OCH INTERNATIONELLT ARBETE RÖRANDE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Det finns flera svenska organisationer i Grekland för att bistå migranter och flyktingar. Genom regeringens omfattande kärnstöd till bland annat UNHCR, IOM och Unicef är Sverige en av de största givarna till internationella organisationer som arbetar för att värna flyktingars och migranters rättigheter, inklusive i Grekland. Sverige bistår även med en experthjälp till EU:s gränskontrollorgan Frontex.

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Grekland. Ambassaden deltar regelbundet i samtal om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, samt genomför olika främjandeprojekt, exempelvis kring våld mot kvinnor under våren 2021.

I FN:s universella granskningsmekanismen (UPR) gav Sverige, under den senaste granskningsperioden 2016, rekommendationer som bland annat berörde arbetet med att värna om full respekt för de mänskliga rättigheterna för, och icke-diskriminering av, den romska befolkningen i Grekland. Rekommendationer gavs även angående situationen för migranter, inklusive kring asylprocessen och villkoren i häkten. Grekland accepterade de svenska rekommendationerna.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER¹

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*) ratificerades år 1997. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och

¹ Det finns viss skillnad i att ansluta sig och ratificera vilket man inte skiljer man på i dagligt tal. I bilagorna skiljer vi inte heller på det utan vid ratificering skrivs "ratificerades år X". Vid undertecknande (inte: signerades) men ej ratificerad skrivs "undertecknade år X, har inte ratificerats".

Har landet varken undertecknat eller ratificerat skrivs "X är inte part till (...)".

det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1997 respektive år 1997.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte signerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination, ICERD*) ratificerades år 1970.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW*) ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT*) ratificerades år 1988. Art. 22 om individuella klagorätten ratificerades 1988. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2014.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child, CRC*) ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2003 respektive år 2008. Det fakultativa protokollet om barns rättigheter vid ett kommunikationsförfarande har inte ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*) ratificerades år 2012. Det fakultativa protokollet ratificerades år 2012.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances, ICED*) ratificerades år 2015.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1960. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court, ICC*) ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (*The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ECHR*) ratificerades år 1974.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (*Framework Convention for the protection of National Minorities*) har inte ratificerats.

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (*European Charter for Regional or Minority Languages*) har inte undertecknats.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (*Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*) ratificerades år 2018.